

ОПЛАТА ПРАЦІ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ МИКОЛАЇВЩИНИ: РЕТРОСПЕКТИВА, СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ

*М.І.Карєба, економіст 1-ої категорії
філія АКБ "ІМЕКСБАНК" в м.Миколаєві*

Проаналізовано ретроспективу та сучасний стан оплати праці у сільськогосподарських підприємствах Миколаївської області. Розглянуто існуючі тут недоліки та проблеми, запропоновано основні заходи щодо їх усунення.

Проанализированы ретроспектива и современное состояние оплаты труда в сельскохозяйственных предприятиях Николаевской области. Рассмотрены имеющиеся тут недостатки и проблемы, предложены основные мероприятия по их устранению.

Ефективність використання ресурсного потенціалу аграрного сектору АПК значною мірою залежить від того, як побудована оплата праці його робітників. Слід визнати, що сучасний рівень останньої в більшості сільськогосподарських підприємств є досить низьким. Крім того, негативний вплив на добробут населення надає і перехід цілого ряду безкоштовних раніше послуг (по освіті, охороні здоров'я та ін.) у платні, а також ріст тарифів на платні послуги. Сучасний рівень оплати праці є значно меншим, ніж мінімальний споживчий "кошик" і тому не в змозі забезпечити нормального відтворення трудового потенціалу підприємств.

Питанням, пов'язаним з матеріальним стимулюванням працівників, присвячена низка робіт таких учених, як: О.А.Аврамчук, О.А.Бугуцький, М.Х.Вдовиченко, В.В.Вітвицький, О.К.Гастаєв, В.С.Дієсперов, М.П.Керженцев, І.І.Лукінов, А.В.Македонський, М.І.Нижній, І.В.Прокопа, П.Т.Саблук, М.Ф.Соловійов, С.Г.Струмилін, Н.М.Суліма, В.К.Терещенко, О.В.Шкільов, В.В.Юрчишин та ін. Проте все ж багато питань цієї проблеми залишаються недостатньо вивченими і потребують подальшого дослідження. Особливо це стосується регіонального аспекту.

Метою даної статті є розгляд ретроспективи та сучасного стану оплати праці робітників сільськогосподарських підприємств

Миколаївської області та виявлення існуючих у цій сфері регіону недоліків і проблем.

Основними функціями заробітної плати є такі три: відтворювальна, відповідно з якою оплата праці покликана бути достатньою для задоволення життєвих потреб людини; стимулююча — оплати праці повинна стимулювати залучення робітників до процесу праці і ефективно їх використання; розподільча — за допомогою заробітної плати визначається місце праці кожного окремого робітника [3].

Як показали проведені нами за даними статистичного збірника “Економічна активність населення Миколаївщини 2005 р” [1] дослідження, номінальна середньомісячна заробітна плата одного штатного працівника в області (без урахування найманих працівників статистично малих її підприємств та у громадян-підприємців) у 2005р. становила 744,26 грн., що на 31,8% перевищувала показник 2004р. і в 3,3 раза — рівень 2000р. Більш повне уявлення про динаміку розмірів цього показника по основних видах економічної діяльності надають матеріали таблиці 1.

Таблиця 1

Середньомісячна заробітна плата найманих працівників Миколаївської області за видами економічної діяльності, грн.

Показники	Нараховано штатному працівнику					
	2000р.	2001р.	2002р.	2003р.	2004р.	2005р.
Всього	227	327	398	470	565	744
Сільське господарство та пов'язані з ним послуги	112	169	206	239	320	429
Промисловість	368	528	645	751	847	1023

Однак необхідно визнати, що, незважаючи на це, середній рівень оплати праці все ж є низьким. Особливою мірою це стосується аграрної сфери, де розмір середньомісячного заробітку 1 працівника у 2005р. становив лише 429 грн., що в 1,7 раза менше середнього рівня по області і в 2,4 раза — у порівнянні з промисловістю області. Проте доцільно вказати, що середній заробіток 1 працівника нашої області в 2005р. був трохи (на 14грн.)

вищим, ніж по Україні в цілому. На жаль, середній рівень оплати праці 1 робітника і в Україні, і на Миколаївщині є значно нижчим у порівнянні не тільки з країнами ЄС, а і з Росією, Казахстаном та Білорусію.

Проведений нами по адмінрайонах Миколаївської області за даними статичного щорічника “Праця Миколаївщини 2005р.” [2] аналіз показав, що розміри середньомісячного заробітку 1 сільгоспрацівника у них значно відрізняються (табл. 2)

Таблиця 2

Середньомісячна заробітна плата найманих працівників у сільському господарстві по адмінрайонах Миколаївської області, грн.

Райони	Нараховано штатному працівнику						
	2000р.	2001р.	2002р.	2003р.	2004р.	2005р.	2005р. у % до 2000р.
Арбузинський	129	197	234	252	336	525	4,07
Баштанський	105	172	218	230	339	440	4,19
Березанський	141	207	252	277	350	434	3,08
Березнегуватський	99	154	207	247	305	372	3,76
Братський	90	146	167	169	256	343	3,81
Веселинівський	94	147	184	182	273	374	3,98
Вознесенський	113	163	176	216	295	389	3,44
Врадіївський	85	127	156	199	289	311	3,66
Доманівський	96	125	148	177	237	300	3,13
Єланецький	104	141	146	182	270	358	3,44
Жовтневий	123	186	268	347	362	440	3,58
Казанківський	105	156	200	218	309	384	3,66
Кривоозерський	66	104	127	161	229	337	5,11
Миколаївський	127	208	249	279	339	468	3,69
Новобузький	101	144	166	183	276	395	3,91
Новоодеський	121	170	208	218	346	455	3,76
Очаківський	144	182	221	208	278	403	3,81
Первомайський	117	169	197	217	306	396	3,38
Снігурівський	80	122	178	199	303	393	4,91
По області в середньому	112	169	207	239	320	429	3,83

Найбільш високі рівні середньомісячних заробітків у більшості років мали Миколаївський і Березанський райони, а най-

нижчі в Кривоозерський та Доманівський. Діапазон коливань в розмірах заробітків сільгосппрацівників по районах залежно від року досягав 1,5–2,2 раза. Між тим, звичайно ж, необхідно, щоб за аналогічний труд люди одержали приблизно однакову винагороду. Тому адміністраціям районів і керівникам сільгосппідприємств з найбільш низькою мотивацією праці доцільно докласти зусилля щодо підвищення розмірів заробітків своїх працівників хоча б до рівнів, досягнутих кращими регіонами та підприємствами області.

Суттєвим недоліком нинішньої організації оплати праці в сільському господарстві є і те, що нараховані робітникам її суми нерідко видаються з великим запізненням. Зокрема, хоча в останні роки в Миколаївській області було досягнуто поступове зменшення заборгованості по оплаті праці, вона поки що є досить відчутною. Інформацію про це по її адмінрайонах станом на 1 січня 2006р. наведено в таблиці 3.

Як бачимо, по області в цілому загальна сума боргу сільгосппрацівника по заробітній платі становило 1649,3 тис грн. При цьому найбільші її суми склалися у Врадіївському (25,5% загальнообласного показника), в Єланецькому (13,9%) та Жовтневому (13,2%) районах і у місті Миколаєві (13,3%), а найменші – у Кривоозерському (4%) і Новоодеському (5%) районах. На жаль, на Миколаївщині є і такі райони (Врадіївський, Казанківський і Миколаївський), які мали борги не тільки за 2005, а і за попередні роки. У той же час у 6-ти районах (Баштанському, Березанському, Братському, Веселинівському, Новобузькому та Снігурівському) та в 2-х містах (Очакові та Южноукраїнську) затримки з виплатою заробітків працівникам аграрних підприємств не було допущено. Саме на них повинні рівнятися й інші регіони області.

Виходячи з вищевикладеного, можна зробити наступні висновки:

- в останні роки середні розміри заробітків працівників сільгоспідприємств Миколаївщини зросли і є вищими в порів-

нянні з Україною в цілому. Однак вони поки що досить низькі. Вони є нижчими у порівнянні не тільки з країнами ЄС, а і Росією, Білорусією та Казахстаном;

Таблиця 3

Заборгованість із виплати заробітної плати сільгосппрацівникам економічно активних підприємств по містах та районах Миколаївської області, станом на 1 січня 2006р.

Міста та райони	Сума невиключеної заробітної плати, тис.грн.	У тому числі нарахованої				Структура боргу, %
		у 2005р		за попередні роки		
		тис. грн.	у % до загальної суми заборгованості	тис. грн.	у % до загальної суми заборгованості	
м.Миколаїв	219,8	219,8	100,0	-	-	13,3
м.Вознесенськ	41,3	41,3	100,0	-	-	2,5
м.Очаків	-	-	-	-	-	-
м.Первомайськ	17,3	17,3	100,0	-	-	1,1
м.Южноукраїнськ	-	-	-	-	-	-
Арбузинський	102,6	102,6	100,0	-	-	6,2
Баштанський	-	-	-	-	-	-
Березанський	-	-	-	-	-	-
Березнегуватський	113,2	113,2	100,0	-	-	6,9
Братський	-	-	-	-	-	-
Веселинівський	-	-	-	-	-	-
Вознесенський	25,0	25,0	100,0	-	-	1,5
Врадіївський	420,7	141,4	33,6	279,3	66,4	25,5
Доманівський	45,4	45,4	100,0	-	-	2,8
Єланецький	230,0	230,0	100,0	-	-	13,9
Жовтневий	217,1	217,1	100,0	-	-	13,2
Казанківський	12,0	4,0	33,3	8,0	66,7	0,7
Кривоозерський	4,0	4,0	100,0	-	-	0,2
Миколаївський	87,0	72,0	82,8	15,0	17,2	5,3
Новобузький	-	-	-	-	-	-
Новодеський	5,0	5,0	100,0	-	-	0,3
Очаківський	71,0	71,0	100,0	-	-	4,3
Первомайський	37,9	37,9	100,0	-	-	2,3
Снігурівський	-	-	-	-	-	-
Область у цілому	1649,3	1347,0	81,7	302,3	18,3	100,0

- рівні середньомісячних заробітків сільгосппрацівників по адмінрайонах області значно відрізняються. Діапазон коливань в них у 2000-2005рр. досягав 1,5-2,2 раза, тоді як необхідно, щоб за аналогічний труд люди одержували приблизно однакову винагороду;
- суттєвим недоліком є і несвоєчасна виплата нарахованих по оплаті праці сум. Станом на 01.01.2006р. найбільші суми заборгованості по оплаті праці склалися у Врадіївському, Єланецькому і Жовтневому районах, а найменші – у Кривоозерському та Новоодеському. У той же час у 6-ти районах затримки з виплатою нарахованих заробітків зовсім не було;
- адміністраціям районів і керівникам сільгоспідприємств з найбільш низькою мотивацією праці доцільно докласти зусилля щодо підвищення розмірів заробітків своїх працівників хоча б до рівнів, досягнутих кращими регіонами та підприємствами області, а також здійснити заходи щодо забезпечення своєчасної видачі нарахованої оплати праці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Економічна активність населення Миколаївщини 2005. Статистичний збірник, – Миколаїв, 2006.-126с.
2. Праця Миколаївщини 2005. Статистичний щорічник. – Миколаїв, 2006р.-391с.
3. Шибаніна О.В. Стан і основні напрямки удосконалення оплати праці продовольчого підкомплексу АПК // Економіка АПК. – 2006.-№9.- с.3-8